

зі спецзасоби); моделювання ситуацій (транспортні засоби, сходи, коридор, ліфт тощо); відпрацьовування прийомів тактики самозахисту в екстремальних умовах; робота в спарингу та вміння працювати у складі групи; обговорення помилок, оцінка дій один одним та відпрацьовування можливих помилок; візуалізація практичного заняття (відео контроль) та аналіз його самими слухачами; комплексний підхід до рішення задач.

Під час проведення практичних занять з тактики самозахисту пропонується використовувати та застосовувати наступні види інтерактивних методів навчання: мозковий штурм, ситуаційний аналіз, який включає метод конкретних ситуацій, метод «кейз-стаді», метод «інциденту», аналіз конкретних ситуацій.

Вищенаведене дасть можливість не тільки якісно готувати правоохоронців, розвивати їх рухові якості, але й постійно вдосконалювати їх професійні компетенції, а отже професійність в цілому.

Література

1. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, галузь знань 26 «Цивільна безпека», спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність». Затв. і введ. в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 30 квіт. 2020 р. № 578. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/05/2020-zatverd-standart-262-b.pdf>

2. Стандарт вищої освіти України: другий (магістерський) рівень вищої освіти, галузь знань 26 «Цивільна безпека», спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність». Затв. і введ. в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 22 жовт. 2020 р. № 1294. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/10/23/262_Pravookhoronna_diyalnist_mahistr.pdf

3. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: наказ МВС України від 26 січ. 2016 р. № 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#n10>

4. Застосування заходів фізичного впливу в обмеженому просторі: навч.-метод. посібник / О.І. Тьорло, Б.Ю. Музика, О.В. Флуд та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 204 с.

УДК 343(043.2)

Ховпун О.С., д.ю.н.,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ВІДНОВНОГО ПРАВОСУДДЯ ДЛЯ НЕПОВНОЛІТНІХ, ЯКІ Є ПІДОЗРЮВАНИМИ У ВЧИНЕННІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Відновне правосуддя являє собою сучасний, європейський але новий

для України підхід до реагування на протиправну поведінку та вчинення злочинів. Він враховує баланс інтересів потерпілої особи та неповнолітнього правопорушника. Адже, як свідчить практика, суворе покарання не є запорукою того, що така людина виправиться.

З 2019 року в Україні впроваджений пілотний проект «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення» (надалі – Програма) на базі системи надання безоплатної правової допомоги.

Згідно з цим проектом був розроблений порядок реалізації даної Програми. Він передбачає, скоординовану взаємодію між неповнолітнім обвинуваченим, підозрюваним (в кримінальних провадженнях про кримінальні проступки та нетяжкі злочини) і потерпілими від вчинених ними кримінальних правопорушень з метою забезпечення відшкодування заподіяної шкоди, максимально раннього виведення неповнолітніх правопорушників із кримінального процесу з обов'язковим ужиттям узгоджених заходів для їх ресоціалізації та запобігання повторним кримінальним правопорушенням [1].

На практиці Програма діє в такому порядку:

1) Прокурор пропонує неповнолітньому, його законному представнику та потерпілому взяти участь у Програмі.

2) Якщо сторони згодні, то інформація передається до координатора Програми – регіонального центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

3) Регіональний центр у відповідній області приймає рішення про застосування Програми та видає відповідне доручення для проведення медіації посереднику – медіатору. Посередниками у цьому процесі виступають адвокати, які включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу та пройшли навчання з теми «Базові навички медіації у кримінальному процесі»

4) Медіатор надає можливість сторонам дійти згоди щодо умов угоди про застосування Програми відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення.

5) Для визначення заходів, що можуть бути передбачені в угоді, а також консультативної підтримки щодо їх обрання стосовно конкретного неповнолітнього залучаються психологи, фахівці Центру пробації, інших установ та організацій, діяльність яких спрямована, зокрема, на розвиток особистості неповнолітніх, їх ресоціалізацію.

6) Результати участі у Програмі враховуються судом під час прийняття рішення про наявність підстав для звільнення від кримінальної відповідальності.

З 2019 року і станом на 1 квітня 2021 року взяти участь у Проекті запропоновано 656 неповнолітнім, у 210 випадках отримано згоди обох сторін (неповнолітнього та потерпілого). Укладено 162 угоди про

застосування Програми відновлення. У 105 випадках суд уже ухвалив рішення про звільнення учасників програми від кримінальної відповідальності. Окремі учасники програми ще очікують рішення суду або не завершили Проект успішно, зокрема сторони відмовилися від укладання угоди про примирення або неповнолітні не пройшли програму ресоціалізації [2].

На думку Саморокова В.О. впровадження відновного правосуддя в Україні щодо неповнолітніх відбувається дуже повільно. Проблема зумовлена наступними причинами: 1) недостатня регламентація в кримінальному процесуальному законодавстві порядку укладання угод з неповнолітнім підозрюваним, обвинуваченим. В КПК У відсутні норми, які б регламентували порядок та особливості укладання зазначеної угоди з неповнолітніми; 2) специфіка та усталена практика національного правосуддя, направлена виключно на покарання; 3) низька обізнаність серед громадян про можливість проведення процедур відновного правосуддя у справах неповнолітніх [3, с. 61].

Василевич В. та Михайлова І. вважають, що основна мета відновного правосуддя щодо неповнолітніх, повинна полягати в реагуванні на злочини неповнолітніх з метою усунення завданої потерпілому емоційної, матеріальної та фізичної шкоди та прийнятті правопорушником відповідальності за вчинене [4, с. 51].

Директорка Регіонального центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги у Миколаївській області Гнатуша Наталія наголошує на тому, що успішне вирішення справи можливе тільки за наявності таких обставин: по-перше, бажання самого неповнолітнього виправитися: по-друге, можливість у подальшому створити відповідні умови, для зміни життєвих цінностей та перспектив неповнолітнього у позитивному напрямку [5].

Мельничук Ю. та Крук О. досить обширно та влучно визначили відновне правосуддя, як форму правосуддя, яка має на меті створення умов для примирення потерпілого та правопорушника, забезпечити в повному обсязі права для відшкодування збитків потерпілому (компенсацію), а також забезпечити дотримання всіх вимог законних прав неповнолітнього правопорушника, ти самим попереджаючи, а в деякій мірі і викорінюючи дитячу злочинність, при цьому зберігаючи їм шанс на світле майбутнє.

Науковці також дійшли висновку, що існують реальні причини які заважають успішному впровадженню та функціонуванню відновного правосуддя щодо неповнолітніх, зокрема: небажання судів, запровадити медіацію на законодавчому рівні та бюрократична система яка заважає прийняттю відповідного закону [6, с. 366].

Досліджуючи думки різних науковців та положення Програми можна дійти висновку, що відновне правосуддя має на меті чотири основні цілі:

1) відновлення прав потерпілого; 2) визнання неповнолітнім заподіяної ним шкоди, прийняття відповідальності за вчинене; 3) досягнення примирення між правопорушником та потерпілим; 4) не допустити повторного вчинення злочину неповнолітнім.

На нашу думку, відновне правосуддя у справах неповнолітніх має ряд переваг щодо традиційного правосуддя, зокрема: виховний вплив на неповнолітнього правопорушника; здійснення профілактики вчинення повторних правопорушень та сприяння соціальній адаптації таких неповнолітніх у суспільстві.

Пілотний Проект відновного правосуддя щодо неповнолітніх має позитивні результати, однак «інститут відновного правосуддя» буде ефективно працювати тільки за умови прийняття відповідного закону, який буде регламентувати комплексний підхід на кожному етапі – від інформування про можливості та переваги зазначеного заходу до роботи з сім'єю та ресоціалізації підлітка.

Література

1. Про реалізацію пілотного проекту «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення». *Відомості Верховної Ради України*. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0087-19#Text>.

2. Відновне правосуддя для неповнолітніх: як це працює. *Міністерство юстиції України*. 2021. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/vidnovne-pravosuddya-dlya-nerovnolitnih-yak-tse-pratsyuє>.

3. Самороков В.О. Відновне правосуддя щодо неповнолітніх. *Молодий вчений*. 2019. № 12. С. 60–62.

4. Василевич В.В., Михайлова І.М. Кримінологічне обґрунтування запровадження відновного правосуддя та пробації в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 3. С. 41–53.

5. Відновне правосуддя для неповнолітніх: набутий досвід та перспективи розвитку. *PRAVOKATOR*. 2020. URL: <https://pravokator.club/news/vidnovne-pravosuddya-dlya-nerovnolitnih-nabutyj-dosvid-ta-perspektyvy-rozvytku/>.

6. Мельничук Ю.І., Крук О.В. Застосування програм відновного правосуддя щодо злочинів скоєних неповнолітніми. *Молодий вчений*. 2018. № 2. С. 363–367.

УДК 343.97(043.2)

Хом'яченко С.І., к.ю.н., доцент,
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТУ,
м. Вінниця, Україна

АНАЛІЗ ПРИЧИН ЗЛОЧИННОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ

Злочинність неповнолітніх, як один із найважливіших показників криміногенної ситуації в державі, є об'єктом підвищеної уваги, що з боку